

SIVILOMBUDET

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Vår referanse
2026/477

Deres referanse

Vår saksbehandler
Audun Solli

Dato
28.10.2026

Oppfølging av Sivilombudets temarapport om barn på sikkerhetscelle og i sikkerhetsseng i norske fengsler 2016-2025

Sivilombudet viser til brev av 1. oktober 2026, hvor Justis- og beredskapsdepartementet orienterer om oppfølgingen av Sivilombudets temarapport om barn på sikkerhetscelle og i sikkerhetsseng i norske fengsler 2016-2025. Temarapporten avdekket at barn gjentatte ganger har blitt ulovlig isolert på sikkerhetscelle de siste ti årene.

Stortinget vedtok i 2015 en lovendring som innebar at det ble satt høyere terskel for å plassere barn på sikkerhetscelle; det må være «tvingende nødvendig», og barn kan bare plasseres på sikkerhetscelle som en absolutt siste utvei. Sivilombudets undersøkelse viste at over halvparten av vedtakene etter straffegjennomføringsloven § 38 brukte vilkåret som gjelder voksne, som er «strengt nødvendig». Disse vedtakene ble derfor fattet i strid med loven. I mer enn halvparten av vedtakene om sikkerhetscelle for barn var verken forholdsmessigheten av tiltaket eller barnets beste vurdert. Dokumentasjonen Sivilombudet mottok viste også at barn i minst tre tilfeller var plassert på sikkerhetscelle uten at det var mulig å finne vedtak for dette.

Sivilombudets undersøkelse avdekket at kriminalomsorgen ikke hadde oversikt over alle plasseringer av barn på sikkerhetscelle og i sikkerhetsseng i perioden 2016-2025. Det manglet årlige rapporteringer, og det var ikke mulig å bekrefte at oversikten over vedtak vi mottok fra kriminalomsorgen var fullstendig. Et svært bekymringsfullt funn var i tillegg at to av tre plasseringer på sikkerhetscelle hadde skjedd ved Ungdomsenhet vest i Bergen. Ungdomsenhetene skal ha særlig god kompetanse om straffegjennomføring for barn.

Temarapporten hadde to anbefalinger:

- Justis- og beredskapsdepartementet må umiddelbart sikre at kriminalomsorgen overholder de strenge vilkårene som skal være oppfylt for bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng overfor barn.
- Justis- og beredskapsdepartementet bør sikre at det føres statistikk over bruk av tvangsmidler overfor barn i fengsel og at statistikken er offentlig tilgjengelig.

Justis- og beredskapsdepartementet skriver at departementet og Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) ser alvorlig på funnene i Sivilombudets temarapport. Brevet redegjør for tiltak for å sikre etterlevelse av lovens strenge vilkår for bruk av sikkerhetscelle for barn, for styrket internkontroll og offentliggjøring av statistikk om bruken.

1. Sikre overholdelse av lovens vilkår for bruk av sikkerhetscelle

Justis- og beredskapsdepartementets brev orienterer om flere tiltak som skal sikre at kriminalomsorgen overholder de strenge vilkårene for bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng overfor barn. Innledningsvis skriver departementet at det er et særlig mål å unngå bruk av sikkerhetscelle overfor barn, og viser til at ingen barn har blitt plassert på sikkerhetscelle i første tertial 2026. Dette stemmer ikke overens med opplysninger fra kriminalomsorgen, som vi kommenterer under.

Departementet understreker at adgangen til å bruke tvangsmidler som sikkerhetscelle overfor barn, er meget snever og forbeholdt ekstreme situasjoner. Videre viser departementet til at Stortinget i april 2026 vedtok *Prop. 165 L (2024-2025) Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (isolasjon i fengsel)*, og at straffegjennomføringsloven nå inneholder nye særregler og særlige saksbehandlingsregler for bruk av tvangsmidler mot innsatte under 18. Etter lovendringen kan ikke barn plasseres i sikkerhetsseng. Departementet påpeker at det i framtiden skal framgå av kriminalomsorgens vedtak hvordan hensynet til barnets beste har blitt veid opp mot andre hensyn.

Videre skriver departementet at det er alvorlig at kriminalomsorgen har fattet vedtak som ikke har vært i tråd med regelverket, og at dette er tatt opp med KDI i styringsdialogen.

Brevet redegjør for ulike tiltak for å styrke internkontrollen på området. Departementet viser til supplerende tildelingsbrev nr. 4 2025, hvor KDI fikk i oppdrag å utarbeide en plan for å lage systemer og rutiner som skal sørge for at kriminalomsorgen fortløpende dokumenterer bruk av tvangsmidler og for å fange og følge opp avvik. Dette gjelder generelt, ikke bare for bruk av tvangsmidler mot barn. KDI har svart på oppdraget og skal rapportere om effektene i løpet av 2026. Departementet tok også opp Sivilombudets temarapport med KDI på etatsstyringsmøte i juni 2026, og har bedt om rapportering på tiltak som sikrer at ingen barn plasseres på sikkerhetscelle uten lovlig vedtak som viser at lovens vilkår er oppfylt. Ifølge brevet har et umiddelbart tiltak vært å styrke internkontrollen ved at regionene skal gjennomgå vedtak om bruk av sikkerhetscelle overfor barn for å kvalitetssikre dokumentasjonen og de juridiske vurderingene. KDI skal følge opp dette i tertialrapporteringen.

Departementet viser til at KDI har gjennomført og besluttet flere tiltak for å sikre etterlevelse av regelverket. Ifølge brevet vurderer KDI at årsakene til manglende etterlevelse av regelverket er sammensatte, men peker på utdaterte vedtaksmaler som en vesentlig årsak til feil og mangler i vedtakene om vilkår, forholdsmessighet og vurdering av barnets beste. Brevet peker også på manglende juridisk kompetanse og mangler ved internkontrollen i kriminalomsorgen. Kriminalomsorgen har utarbeidet en ny vedtaksmal, hvor lovens vilkår for å plassere barn på sikkerhetscelle framgår.

Sivilombudet savner en nærmere redegjørelse for hvordan så alvorlige feil med store konsekvenser for enkeltbarn, har kunnet vedvare over 10 år. Den ulovlige bruken av tvang har hverken blitt fanget opp av fengslene som har utøvd tvangsbruken, eller av regioner og direktorat som har ansvar for å følge med på fengslenes maktbruk. Etter Sivilombudets vurdering er dette en systematisk og alvorlig svikt som reiser spørsmål ved kriminalomsorgens systemer for internkontroll.

For å styrke kompetansen om lovens vilkår, skal Kriminalomsorgens høgskole og utdanningssenter (KRUS), som fra januar 2027 skifter navn til Høgskolen for kriminalomsorgen (HKO), utvikle et e-læringskurs om beslutningstaking høsten 2026. Ifølge departementet har HKO også fått i oppdrag å utvikle e-læringskurs om vurderinger av barnets beste og om psykiske lidelser. I tillegg til disse kursene, vurderer KDI hvordan nye retningslinjer, vedtaksmaler og kompetansetiltak kan bli gjennomført i etaten. Brevet viser særlig til kompetansehevende tiltak for ansatte som beslutter eller følger opp bruk av tvangsmidler.

Sivilombudet ser positivt på flere av tiltakene departementet orienterer om, som styrket internkontroll, ny vedtaksmal og kompetansehevende tiltak. I lys av at så mange ansatte på ulike nivåer og over mange år manglet kunnskap om vilkårene for å plassere barn på sikkerhetscelle, ser ombudet det som særlig avgjørende at det blir gjennomført grundige og kontinuerlige kompetansehevende tiltak. Ulike tiltak for å styrke internkontrollen er også avgjørende og regionenes gjennomgang av vedtak er særlig relevant for å følge opp avvik, sikre overholdelse av regelverket og sørge for at kriminalomsorgen har fullstendig oversikt over bruken av sikkerhetscelle overfor barn.

Departementet skriver at KDI, som et umiddelbart tiltak, har innført nye rutiner for å kvalitetssikre dokumentasjonen og de juridiske vurderingene i vedtak som gjelder bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng overfor barn. Gjennomgangen skal gjøres av regionene og følges opp av KDI. Det er imidlertid uklart for ombudet om regionenes gjennomgang skal skje tertialvis eller i mer umiddelbar tilknytning til at vedtaket er fattet.

Alvoret i og omfanget av den lovstridige praksisen tilsier etter ombudets vurdering at regionen eller direktoratet, eventuelt i en overgangsfase, gjør en internkontroll kort tid etter at vedtaket er fattet slik at kontrollen reelt vil kunne bidra til å redusere risikoen for ulovlig tvangsbruk. Som ledd i en rutinemessig oversendelse til Sivilombudet av regionenes tertialrapportering til KDI, har ombudet gjennomgått denne. Vi konstaterer flere svakheter i regionenes rapportering om mangler i vedtakene som gjelder bruk av sikkerhetscelle overfor barn.

Disse forholdene gjør at vi ber om en nærmere beskrivelse av hvordan den styrkede internkontrollen blir gjennomført.

2. Offentlig tilgjengelig statistikk over bruk av tvangsmidler overfor barn i fengsel

Justis- og beredskapsdepartementets svar omhandler bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng. Vi understreker at Sivilombudets anbefaling på dette punktet gjaldt bruk av tvangsmidler generelt, for å sikre at kriminalomsorgens statistikk (som blant annet gjengis i årsrapport) inneholder egne tall for mindreårige for all tvangsbruk.

Departementet skriver at KDI har etablert et system som gjør det mulig å opprette en sær rapport i kriminalomsorgens fagsystemer om bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng overfor barn. Videre opplyser departementet at kriminalomsorgen vil publisere statistikken tertialvis fra og med 1. oktober 2026.

Sivilombudets rapport avdekket at reell bruk av tvangsmidlene bare kunne finnes ved manuell gjennomgang av kriminalomsorgens arkiver. Vi fant også at dette gjorde at det ikke var mulig å være sikker på det totale omfanget av sikkerhetscellebruk overfor mindreårige. Vi antar derfor at det nye systemet ikke vil gi en sikker oversikt over historiske tall, men gjelder tvangsbruk fra og med 2026.

Ifølge statistikken på kriminalomsorgens nettsider, var det én (1) plassering av barn på sikkerhetscelle i første tertial 2026. Dette samsvarer ikke med departementets brev hvor det står at det, ifølge KDI, ikke har vært benyttet sikkerhetscelle overfor barn i denne perioden.

Vi konstaterer videre at det heller ikke er samsvar mellom statistikken for perioden 2016 til 2025 som kriminalomsorgen har publisert, og dokumentasjonen Sivilombudet fikk i forbindelse med utarbeidelsen av rapporten. Vi mottok informasjon som tilsa at det hadde vært minst 73 plasseringer på sikkerhetscelle og 2 plasseringer i sikkerhetsseng; til sammen minst 75 plasseringer. Dokumentgjennomgangen vår tilsa at tallet var høyere uten at det var mulig å få klarhet i det endelige tallet. Ifølge statistikken på kriminalomsorgens nettsider har det i samme periode vært 67 plasseringer. De fleste avvikene mellom denne statistikken og tallene som kom frem i ombudets gjennomgang av kriminalomsorgens dokumenter, gjelder for årene 2016 til 2021, men det var også forskjell på tallene for 2023 og 2025. Samlet oppgir de offisielle tallene på kriminalomsorgens hjemmesider åtte (8) færre plasseringer på sikkerhetscelle enn det som ble avdekket i Sivilombudets gjennomgang.

På denne bakgrunn ber vi departementet redegjøre for hvordan kriminalomsorgen vil sikre korrekt oversikt over bruk av tvangsmidler overfor barn. Vi ber videre om at den publiserte statistikken kvalitetssikres i lys av de funn ombudet gjorde i sin gjennomgang. Dersom departementet mener at det foreligger feil i dokumentene Sivilombudet har mottatt fra KDI, ber vi om en beskrivelse av disse. Vi ber også om oppfølging av ombudets anbefaling om at statistikken omfatter bruk av alle tvangsmidler overfor barn.

Konklusjon

Departementets orientering omfatter flere tiltak som kan styrke internkontrollen og øke de ansattes kunnskap om regelverket. Oppfølgingen etter temarapporten gir imidlertid inntrykk

av at kriminalomsorgen fortsatt mangler tilstrekkelige rutiner for internkontroll til å sikre oversikt over, og kontroll med, bruken av sikkerhetscelle.

Vi ber om at departementet gir utdypende informasjon om oppfølgingen av ombudets anbefalinger, i lys av våre påpekninger under punkt 1. og 2. Vi ber om svaret oversendes innen 14. desember 2026.

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Audun Solli
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

KRIMINALOMSORGSDIREKTORATET

Postboks 694

4302

SANDNES